Szűkszavú teljesség

Kérdés-felelet Vermuth Attila költővel

Néhány évvel ezelőtt egy kedves ismerősöm által találtam rá verseire.Mély tartalmú mondanivalója, másutt frappáns, groteszk humora ragadott magával. Gyermekkora óta közeli kapcsolatban van az irodalommal, bár tizenegy-két éves korában megírta első „versét", komolyabban hat éve foglalkozik írással, valamiféle belső kényszer hajtja. A költészetben József Attilát, Pilinszky Jánost és Fodor Ákost tartja legtöbbre, ez a „Szentháromság" számára leginkább meghatározó.

„József Attila a legfényesebb csillag a magyar költészet egén". Pilinszkyről így nyilatkozik: „Kiemelkedőnek és hozzám nagyon közel állónak tartom Pilinszky líráját is. Lenyűgöz az a tisztaság, emelkedett egyszerűség, ami például az Itt és most című versét is jellemzi: „A gyepet nézem, talán a gyepet. / Mozdul a fű. Szél vagy zápor talán, / vagy egyszerűen az, hogy létezel / mozdítja meg itt és most a világot." – Ladik Katalin népi szürrealizmusát emelte még ki, s annak ösztönző hatását. Vasárnap: „Elmentek a hajók. / Megeszik a galambot." Vagy az egyetlen sorból álló Könnyek: „Két szék vagyok."

– S hogy Vermuth Attila számára mitől vers a vers, a következő választ kaptam:

„Semmiképpen sem a formától. A tartalom az elsődleges: a mondanivaló és/vagy a hangulat. Irtózom a formalista, virtuózkodó, kínosan szabályszerű irományoktól, ahol a verstani ismeretekkel való kérkedés agyonnyomja a szöveget. Sokszor már a rímeket is feleslegesnek tartom. Azok nélkül is ki lehet fejezni a mondandót, és nincs az az érzés, hogy csak azért kerül bele egy-egy szó a szövegbe, mert stilisztikailag passzol egy másikhoz."

– És ezen túl?

„Lehetőség szerint legyen rövid, tömör, minden feleslegtől mentes, esztétikusan karcsúvá faragott. Nem árt, ha meglepő, ha elrugaszkodik a hétköznapi valóságtól. Ugyanazt (vagy majdnem ugyanazt) a nyelvet használva mutasson túl önmagán. Nagyon szeretem a (groteszk) humort is."

– Verseidet olvasva valóban a tömör, rövid, egyszerű kifejezés a legjellemzőbb, pár sornál hosszabb verset rég olvastam tőled. Ez a teljesség eléggé szűkszavú. Mi, vagy ki vezetett „idáig"?

„Az igazán rövid versek szeretete vezetett el a haikuhoz és Fodor Ákos feltétlen tiszteletéhez. Ahogy távolodtam a klasszikus japán haikutól, úgy kezdtem mind többre becsülni az ő inkább modern, nyugati típusú, létbölcseleti remekléseit. A Tükör című alkotását hasonló személyiségvonásom okán idézném: „A világ tőlem / elvonultan él. Oka / biztosan van rá." Költészete a magyar haiku legfelső fokát jelenti (nemcsak) számomra.

A fentiekből következik, hogy legkedveltebb versformáim a haiku, a négysoros, vagy bármilyen, szabadabb jellegű párosros.„ – Honnan jönnek a témák? Honnan jönnek azok az érzések, gondolatok, amelyeket szívesen jelenítesz meg versként/versben? „Szeretem alkalmazni a szövegköziség technikáját: meg-megidézem a nagyokat, szívesen utalok híres költeményeikre. A klasszikus versek mellett filmek, zenék, de akár mesék is szoktak inspirálni.

A költészettel való foglalatoskodás szerves része lett mindennapjaimnak, és úgy vagyok már vele, mint a zenével: lehet nélküle élni, de nem érdemes..."

HOLDASI-SZABÓ ZSUZSA

Vermuth Attila

Jelenlét

Fésű,
kivert tejfogakkal.

Bármerre néznék:
a megoldhatóság tükrei.

Mehetsz.

Elveszett lelkivilág
ügyel a frizurára.

Metaphysica

Amit világom
határainak hittem:
két idézőjel

Ifjúság körút

Szemeid magnószalagok
tudom egyre kisebbek

hanglemezé a délután
rovátkolt sötétsége

és belakjuk a holdat is
lakkozták ránk a jelszót

most félrefordulva ülünk
egy lejárt csendéletben

Támadó tűz voltunk...

Nem szokás olyan könyvről írni, aminek társszerzői vagyunk. Ha mégis megteszem, ez azért van, mert ez az antológia olyan eseményt ünnepel, ami nekem és a legtöbb 1941 előtt született magyarnak életre szóló élménye volt: az ötvenhatos forradalmat. Ez a szép kiállítású, keménykötésű könyv látszik a hivatalosság által támogatott legfontosabb évfordulós irodalmi kiadványnak.

Hetven évvel a forradalom után a verset és prózát is tartalmazó antológia szerzőinek többsége (a nyolcvanból 44) már nem él. Köztük van a kötetet szerkesztő, nemrégen elhunyt Oláh János, akitől felesége Mezey Katalin örökölte a késznek vélt, lezárt kéziratot. Oláh már súlyos betegen igyekezett összeszedni a gyűjtemény anyagát, gondolom, bizonyos problémák ebből adódtak. Mert bár a „holnapos" Dutka Ákossal és Kassák Lajossal kezdődő kötet egy 1978-ban született költő verseivel ér véget, számos fontos szöveg kimaradt belőle. (Erről hosszabban a továbbiakban). És mivel a könyvet a Magyar Művészeti Akadémia adta ki, erős részrehajlást észlelünk a még élő írókkal szemben az Akadémia jelenlegi, vagy volt tagjai javára. Szembetűnik ugyanis, hogy a már elhunyt szerzők életrajzi jegyzetében is gondosan fel van jegyezve az antológia témája szempontjából érdektelen körülmény, hogy „X.Y. a MMA posztumusz (vagy) tiszteleti tagja". Ugyanez a politikailag szelektáló szemlélet mutatkozik meg az egyes szerzők „ötvenhatos" verseinek számát illetően – különösen, ha összehasonlítjuk a jelenlegi gyűjteményt az 1990-ben a Püski kiadónál megjelent *Ezerkilencszázötvenhat, te csillag* c. Medvigy Endre és Pomogáts Béla által szerkesztett, antológia névsorával, illetve szövegeivel.

A kötet címe, „Támadó tűz voltunk...", idézet Buda Ferenc egy szép verséből. Buda hiteles költője a gyűjteménynek, mellette mások: Sinka István, Illyés Gyula, Faludy György, Vas István, Nagy László, Nagy Gáspár, Ágh István, Petri György és Baka István versei (hogy csak néhány nevet említsek) szintén emlékezetes darabjai a gyűjteménynek, amiben Kannás Alajos,Tollas Tibor, Makkai Ádám, András Sándor, Sulyok Vince és e sorok írója képviseli a „nyugati" magyar költészetet. Ezek a versek arról vallanak, 1956-ban néhány hétre létrejött a forradalmi átalakulás melletti nemzeti egység, aminek emblematikus hősei Nagy Imre, Maléter Pál és Szilágyi József, legalább annyira, mint az újabban sokat emlegetett névtelen „pesti srácok". Ha ehhez még hozzá vesszük Füst Milán, Déry Tibor, Németh László, Vathy Zsuzsa, Ács Margit, Kovács István, a korábban ismeretlen Benedikty Tamás és mások próza-részleteit, mondhatnánk, már ezekért érdemes volt ezt a vastag könyvet kiadni.

Igen, de a már említett szerkesztői részrehajlás illetve feledékenység miatt szóvá kell tenni a kötet hiányosságait. Mindenekelőtt hiányoljuk Illyés Gyula „novemberi" versét, amit újonnan kiadott *Napló*-jában olvashatunk és Nagy Lászlónak a forradalomról írt legdrámaibb, legszebb versét, „A falak négyszögében"-t. Petri György mindössze egyetlen verssel szerepel a kötetben, pedig még két-három más versében, olyanokban, mint a „303-as parcella" jelen van a forradalom és az azt követő kegyetlen megtorlás. Hiányolom Eörsi Istvánt, akinek két közvetlenül a forradalom után írt verséért több éves börtönbüntetés járt 1957-ben. Az emigráns költők közül Horváth Elemérnek és Siklós Istvánnak is van olyan verse, aminek helye lett volna az antológiában, ahol a népszerű prózaíró Jókai Anna kevésbé sikerült kollázs-verse 11 (!) oldalt kap. Ami pedig a prózarészleteket illeti, hogyan maradhatott ki Szabó Zoltán, Vekerdy Tamás, Simonffy András és Kabdebó Tamás egy reprezentatívnak szánt ötvenhatos gyűjteményből?

A kötet borítóját az antológiában rövid prózával szereplő Orosz István tervezte.

***Támadó tűz voltunk... Magyar írók és költők az 1956-os forradalomról*, Válogatta és szerkesztette Oláh János és Mezey Katalin, Magyar Művészeti Akadémia, Budapest 2016, 282 lap és életrajzi jegyzetek.** GÖMÖRI GYÖRGY

Családtörténet és háborús emlékezet

Száz esztendeje történt. Európa, majd a fél világ lángokban állt. Sok millióan álltak szemben egymással fegyverrel a kézben, hogy eldöntsék kinek is van igaza, kié a nagyobb igazság. Évtizedekig csak Nagy Háborúnak nevezték, hogy később az I. jelzőt kapja meg, mivel 1939 és 1945 között sor került a II-ra.

Nem a még pusztítóbb másodikról, hanem az elsőről kaphat képet az olvasó a Gereben Ferenc írta, összeállította és szerkesztette kötetből, ha kezébe veszi és el is olvassa. Az ismert művelődéskutató/szociológus ugyanis a háború történetét nagyanyja, Kesztler Aranka úrleány levelezésének segítségével idézi fel. A nem oly régen előkerült tábori- és képeslapgyűjtemény, illetve fotóalbum ugyanis a háború hétköznapjaiba enged bepillantást. Egy fiatal – a háború évei alatt ifjú hölggyé cseperedő – leány és rokonai, vélt vagy valós udvarlói levél – pontosabban tábori- és képeslap – váltásaiból tudhatjuk meg azt, hogy a levelezőtársak miről és hogyan gondolkodtak.

A különböző hadszínterekről küldött lapokból megtudható sok minden a kiképzésről, a front eseményeiről, a hétköznapokról és a világról alkotott képről. A feladási helyek pedig jól érzékeltetik, hogy a többnyire tartalékos tüzér fegyvernembéli tisztjelöltek, majd tiszt fiatalurak miről számoltak be kedvesen a rokon leánynak, mire vártak választ otthonról és a rajzolt képeslapok milyen külön üzenetekkel bírtak.

Ezek a lapok a XX. század elejének alsó középosztálybéli fiataljainak a gondolkodásába is bepillantást engednek, és meglátásom szerint jól illusztrálják azt a hazafiúi gondolkodást (is), ami akkor természetes volt. Ugyanez mondható el a kötelességteljesítésről, ami szintén természetes része volt az akkori közfelfogásnak. Ha hí a Haza, menni kell.

S hányan mentek? Millióan. Egy-egy nagyobb család esetében a férfiak közül legtöbbször csak néhányan maradtak ki az egyenruhát öltők közül. A kötetben közreadott fotókon nem egy esetben a férfiak között alig találni polgári ruhás személyt – főleg a fiatalabbak között --, az egyenruha dominál.

Kesztler Aranka számára a tábori- és képeslapok fontosak voltak. Évtizedekig őrizte azokat, ahogy a fotóalbumot is. Utóbbi gyűjtemény a kapott, otthon készített fotók mellett svájci tartózkodása alatt készült fotókat is tartalmaz. A háború évei alatt néhány hetes svájci pihenés a fiatal leánynak kitűnő nyelvgyakorlat volt, és életre szóló szép emlék maradt.

S ez az emlék, illetve az azt őrző lapok, fotók most „életre keltek". Gereben Ferenc alapos és igen szakszerű munkával „életet lehelt" beléjük. Sorra vette a levelezőpartnereket, bemutatva életútjukat, katonakénti működésüket. Kitüntetési javaslatok, személyi leírások, alakulattörténetek tanulmányozása után elevenednek meg előttünk a száz esztendővel ezelőtti események és azok szereplői. Azok, akik a Nagy Háború sajátos gépezetében alig voltak még csak apró fogaskerekek, de akik nélkül a gépezet nem működött volna.

S jóval kevesebbet tudnánk a háború mindennapjairól, a frontokon lévők és az otthon maradottak kapcsolatáról, ha nem készült volna el ez a kis kötet, amely formájában és kivitelében is dicséretet érdemlő. Ahogy dicsérendő a szerző alaposssága, a minden apróságnak utánajáró elkötelezettsége és a hitelességre való törekvése. Gereben Ferenc munkája a múltat idézi. A napjainkban egyre inkább teret nyerő felületesség, nagyvonalúság helyett ő még annak az iskolának a neveltje, amely arra tanított, hogy a történelemben a tényeknek is van jelentősége. Aki kézbe veszi a formás kis kötetet, az a tények mellett számos életúttal, korabeli képeslappal ismerkedhet meg és egy estét rászánva a Nagy Háború mindennapjainak közelébe kerülhet.

Gereben Ferenc: „Most minden valamirevaló férfinek itt a helye!" Egy első világháborús családi dokumentumgyűjtemény vallomásai (1914–1918) Budapest, 2017: Gondolat Kiadó. 199 oldal + Függelék.

SZAKÁLY SÁNDOR

Gyukics Gábor

Cím nélkül

a gyilkosok
eltemettek
azt hitték
végleg leszámoltak velem
nem tudták
hogy
én vagyok a mag

akit
az éjszaka
szemlencséjének pitvarába rejt
és a hajnal
ébredő-szemének könnye
a reggelbe mosva
szül meg
újra

a kinti levegő
mindent megérint
szele
láthatatlan zugokba segíti
a pihenésre vágyó
porszemeket

a benti levegő szóra sem érdemes
arcodon szárad
korodnak
minden átélt hangulata

BÉCSI NAPLÓ
AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.
Web: www.kozpontiszovetseg.at
www.becsinaplo.eu

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49
E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungariseher Vereine u. Organisationen in Österreich. A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:
Bodzsoni István (Szabadka), Borbándi Gyula † (Budapest), Czellár Judit (Genf), Duray Miklós (Pozsony), Gömöri György (London), Kovács István (Budapest), Kovátsné Németh Mária (Győr), Kő András (Budapest), T. Kovács Péter (Budapest), K.Lengyel Zsolt (München), Papp László (New York), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Mátyás (London), Szakály Sándor (Budapest), Zakar Péter (Szeged).

SZERKESZTŐSÉG:
Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Fetes Kata, Kántás János, Martos Péter, Radics Éva, Rumpler Diána, Varga Sándor.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán
GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21.
IBAN: AT572011100000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 15,- Euro, Magyarországon 3000,- Ft, Nyugat-Európában 20,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Euronak megfelelő összeg, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,50 Euro.

TERJESZTŐINK:
Amerikában: Andrew Rekay, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856
E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com
Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856
Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.
Hollandiában: Kónya Melinda. Boerhaaveplein 124. 2343 LX Oegstgeest, 00-31-71-5154287.
E-mail: melindakonya@hetnet.nl
Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.
Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.
Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach
Svájcban: Judit Czellar 13, Croix-du-Levant, CH-1220 Genève, e-mail: czellarjud@hotmail.com, 0227970854 – Postfinance, Julianna Judit Czellar, Compte: 12-165459-6, IBAN: CH13 0900 0000 1216 5459 6
Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. PlusGirot Nr.: 756987-4.
Szlovákiában: Benyák Mária, SK-821 01 Bratislava, Datelinova ul. 9, e-mail: mariabenyak@gmail.com
Bankszámla: SK6709000000000170127485

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Druck: Monocopy Bt.
H–9200 Mosonmagyaróvár, Juhar u. 16.

Készült a Magyar Kormány támogatásával

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR Alap

Gefördert aus den Mitteln der Volksgruppenförderung des Bundeskanzleramtes